

Віта СЕМАНЮК

доктор економічних наук, професор, Західноукраїнський національний університет,
Тернопіль, Україна, v.Semaniuk@wunu.edu.ua
ORCID ID: 0000-0001-7010-9923

Світлана ЖУКЕВИЧ

кандидат економічних наук, доцент, Західноукраїнський національний
університет, Тернопіль, Україна, sveta_zyke@ukr.net
ORCID ID: 0000-0002-6088-6232

УПРАВЛІНСЬКИЙ ОБЛІК ЯК ІНФОРМАЦІЙНА СКЛАДОВА ДІАГНОСТИКИ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВ

Вступ. Нові умови ведення бізнесу, характерні для фундаментальних змін індустріальної парадигми, запровадження цифрової економіки в соціально-економічних процесах інформаційного суспільства “знань”, утвердження нової моделі світосприйняття та післявоєнного відновлення в умовах BANI – World передбачають докорінну зміну пріоритетів в управлінні фінансово-господарською діяльністю підприємств у площині забезпечення їхньої безпеки. Вимоги своєчасності й гнучкості управління в практичній “цифровій” діяльності вимагають ухвалення ефективних рішень щодо функціонування бізнес-структур і негайного реагування на ризики й загрози конкурентного простору. Це забезпечується системою управлінського обліку, методика якого необхідно постійно переглядати й адаптувати для імплементації у різні види підприємств та організаційно-правові формування.

Мета – науково обґрунтувати основні теоретико-методичні підходи до управлінського обліку як інформаційної складової фінансової безпеки підприємства.

Методи. Для дослідження окресленої проблематики використано загальнонаукові, спеціальні й емпіричні методи пізнання процесів і явищ. Методи аналізу й синтезу, порівняння, узагальнення застосовано для дослідження управлінського обліку в контексті фінансової безпеки підприємства; наукової абстракції, структурно-логічний і табличний методи – для систематизації технологій управлінського обліку у забезпеченні фінансової безпеки підприємств.

Результати. Узагальнено теоретичні основи управлінського обліку як інформаційної бази управління фінансовою безпекою підприємств. Висвітлено методичні підходи управлінського обліку, які дають змогу діагностувати стан фінансово-господарської діяльності та вчасно ухвалювати управлінські рішення для досягнення фінансової безпеки підприємств.

Висновки. Інформаційною складовою управління фінансовою безпекою є управлінський облік, який продукує дані операційного, тактичного і стратегічного характеру.

Застосування аналітичних прийомів розширить обсяг інформаційних ресурсів про рівень фінансової безпеки з необхідним рівнем її деталізації. Використання методів і технологій управлінського обліку дає можливість згенерувати достовірну інформацію для ухвалення обґрунтованих, своєчасних управлінських рішень, які можуть вчасно враховувати зміни внутрішнього середовища та загрози й ризики зовнішнього середовища.

Ключові слова: управлінський облік, підприємства, управління, фінансова безпека, аналіз, технології управлінського обліку, аналітичні прийоми та методи.

Табл.: 2, бібл.: 20.

Vita SEMANIUK

Dr. Sc. (Economics), Prof., West Ukrainian National University, Ternopil, Ukraine,

v.Semaniuk@wunu.edu.ua

ORCID ID: 0000-0001-7010-9923

Svitlana ZHUKEVYCH

Ph. D. (Economics), Assoc. Prof., West Ukrainian National University,

sveta_zyke@ukr.netm

ORCID ID: 0000-0002-6088-6232

MANAGEMENT ACCOUNTING AS AN INFORMATION COMPONENT OF THE DIAGNOSTICS OF THE FINANCIAL SECURITY OF ENTERPRISES

Introduction. *New business conditions, characteristic of fundamental changes in the industrial paradigm, the introduction of the digital economy in the socio-economic processes of the "knowledge" information society, the establishment of a new model of world perception and post-war recovery in the conditions of BANI World require a radical change of priorities in the management of financial and economic activities of enterprises in the plane ensuring their safety. The requirements of timeliness and flexibility of management in practical "digital" activities require timeliness of decision-making regarding the functioning of business structures and immediate response to risks and threats in the competitive space. This is provided by the management accounting system, the methodology of which must be constantly reviewed and adapted for implementation in various types of enterprises and organizational and legal formations. The goal is to investigate the main theoretical and methodological approaches to management accounting as an informational component of the financial security of the enterprise.*

The purpose of the article is the scientific substantiation of the main theoretical and methodological approaches to management accounting as an information component of the financial security of the enterprise.

Methods. *The study of the outlined problems was achieved with the help of general scientific, special and empirical methods of learning processes and phenomena. Methods of analysis and synthesis, comparison, generalization, applied to the study of management accounting in the context of financial security of the enterprise; scientific abstraction, structural-logical and tabular methods - for the systematization of management accounting technologies in ensuring the financial security of enterprises.*

Results. *The theoretical foundations of management accounting as an information base for managing the financial security of enterprises are summarized. The methodical approaches of management accounting, which allow diagnosing the state of financial and economic activity and making timely management decisions to achieve financial security of enterprises, are highlighted.*

Conclusions. *The informational component of financial security management is management accounting, which produces data of an operational, tactical and strategic nature. The use of analytical methods will expand the volume of information resources about the level of financial security with the necessary level of its detail and frequency of presentation. The use of management accounting methods and technologies makes it possible to generate reliable information for making informed, timely management decisions that can take into account changes in the internal environment and threats and risks of the external environment. The use of analytical methods will expand the volume of information resources about the level of financial security with the necessary level of its detail and frequency of presentation.*

Keywords: *management accounting, enterprises, management, financial security, analysis, management accounting technologies, analytical techniques and methods.*

JEL Classification: M11, M40, M41.

Постановка проблеми. Традиційні підходи до безпекоорієнтованого управління у післявоєнний період передбачають його оптимізацію та трансформацію інформаційної бази для імплементації механізму забезпечення фінансової безпеки економічних агентів з їх можливістю передбачати ризики й загрози та протидіяти впливу на корпоративні ресурси підприємства військової агресії й глобальних пандемій.

За цих умов важливою проблемою є розробка методологічних положень управління фінансовою безпекою підприємства, основою якого є інформаційна складова.

Загальновідомо, що ключова роль в інформаційному просторі управлінської діяльності належить обліково-аналітичному забезпеченню. Це передбачає збір й обробку зовнішньої та внутрішньої інформації, яка є основою розроблення й ухвалення тактичних, стратегічних завдань в управлінні фінансово-економічною безпекою підприємства. Важливою для прийняття рішень є інформація бухгалтерського обліку, що є "процесом виявлення, вимірювання, реєстрації, накопичення, узагальнення, зберігання та передачі інформації про господарську діяльність зовнішнім та внутрішнім користувачам" [1].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання облікового забезпечення управління належить до пріоритетних напрямів удосконалення системи бухгалтерського й управлінського обліку. Проблематику вдосконалення управлінського обліку досліджували українські науковці: П. Атамас [1], М. Бондар [2], З. Варналій [3], С. Голлов [4], В. Задорожний, Г. Костякова [5], М. Матюха [6], О. Мошковська [7], П. Куцик, Г. Лоскорі [8], Л. Нападовська, М. Пушкар [9], О. Фоміна [10], а також зарубіжні вчені, зокрема: А. Апчерч [11], Е. Аткінсон [12], К. Друрі, Р. Ентоні [13], Ч. Хонгрен, Дж. Фостер, Ш. Датар [14] та ін.

Віддаючи належне важливості й фундаментальній глибині напрацювань дослідників, варто зауважити, що потребують подальших наукових доробок проблеми застосування й адаптації технологій управлінського обліку, зокрема в контексті особливостей різних організаційно-правових форм підприємницької діяльності та з метою забезпечення ефективного і безпечного їх функціонування в мінливому ринковому просторі.

Метою статті є наукове обґрунтування основних теоретико-методичних підходів до управлінського обліку як інформаційної складової фінансової безпеки підприємства.

Виклад основного матеріалу дослідження. Розвиток цифрової економіки й інформаційних технологій впливає на бізнес-процеси, кардинально змінюючи засадничі основи організації та функціонування бізнесу. Технології Індустрії 4.0 – Big Data, цифрові платформи, доповнена та віртуальна реальність і 3D-друк, що формують розумне суспільство на базі використання штучного інтелекту, робототехніки, оптичного розпізнавання символів, суттєво змінюють організацію та функціонування бізнесу й потребують відповідних підходів до мети і завдань інформаційної складової управління. Позаяк в практиці відбувається цифрова трансформація управління, що визначає конкурентну діяльність бізнес-структур, то ухвалення ефективних рішень потребує вдосконалення інформаційної складової для досягнення гнучкості та своєчасності передбачення ризиків і загроз фінансовій безпеці підприємства.

Узагальнення існуючих підходів до фінансової безпеки як об'єкта інформаційного забезпечення дало можливість виокремити його як "головний елемент економічної безпеки, який дає змогу комплексно впливати на фінансовий стан суб'єкта господарювання, забезпечуючи здатність ефективно використовувати фінансові ресурси, коректно реагуючи на загрози внутрішнього і зовнішнього характеру, для досягнення ефективного розвитку діяльності, реалізації стратегії підприємства в майбутніх періодах" [15]. Під фінансовою безпекою підприємства будемо розуміти "кількісно і якісно детермінований рівень його фінансового стану, який забезпечує стабільну захищеність пріоритетних збалансованих фінансових інтересів від ідентифікованих реальних і потенційних загроз зовнішнього і внутрішнього характеру, параметри яких визначають на основі його фінансової філософії, вони створюють необхідні передумови фі-

нансової підтримки його сталого розвитку в поточному і перспективному періоді" [15].

Управління фінансовою безпекою підприємства передбачає формування цілей, методів безпечного розвитку підприємства, генерацію рішень і вибір найефективніших шляхів їх забезпечення. Також важливим є ухвалення обґрунтованих рішень і заходів щодо передбачення й попередження існуючих чи потенційних ризиків та впливу внутрішніх і зовнішніх чинників. Отож, завданням управління є забезпечення фінансової безпеки суб'єкта господарювання, що потребує інформаційної підтримки, а пріоритетною є облікова складова.

Облікова інформаційна система належить до визначальних напрямів управління й охоплює фінансовий та управлінський облік. Законом України "Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні" визначено, що фінансовий облік – це "процес виявлення, вимірювання, реєстрації, накопичення, узагальнення, зберігання та передачі інформації про господарську діяльність зовнішнім та внутрішнім користувачам" [16].

Однак для генерування багатоваріантної економічної інформації щодо витрат, бізнес-процесів та їх впливу на ефективність діяльності підприємства в нестабільних, конкурентних умовах важливе значення має управлінський облік як "...система обробки та підготовки інформації про діяльність підприємства для внутрішніх користувачів у процесі управління підприємством" [16].

Відмінною особливістю управлінського обліку з-поміж інших видів обліку є те, що "підприємство самостійно розробляє систему і форми внутрішньогосподарського (управлінського) обліку, звітності і контролю господарських операцій, визначає права працівників на підписання бухгалтерських документів" [16]. Хоча "управлінського обліку не існує без бухгалтерського. Бухгал-

терський облік – це базис, а управлінський – надбудова. Управлінські дані уточнюють, доповнюють, коригують уже отримані дані бухгалтерського обліку. Різновидом управлінських звітів може бути консолідація різних форматів звітності. Тобто, якщо бізнес є різноплановим і використовує для різних напрямків різні системи оподаткування, то управлінський облік дасть змогу отримати цілісну картину ведення бізнесу” [17].

У нормативних актах українського законодавства із бухгалтерського обліку відсутні рекомендації та офіційно не визначено порядок здійснення управлінського обліку, тому державні органи не зобов'язують підприємства до ведення управлінського обліку за єдиними правилами, що має місце у практиці розвинутих країн. Позаяк організація управлінського обліку є внутрішньою справою, то необхідна його ефективна організація на підприємстві. Частково це є позитивним, тому що передбачає гнучкість і миттєвість реагування на потреби й запити користувачів та має переваги над традиційним стандарти-

зованим бухгалтерським обліком, який перестає задовольняти потреби управління підприємством в мінливому середовищі.

Управлінський облік – це самостійна складова традиційного бухгалтерського обліку, яка є одночасно системою, що продукує необхідну інформацію, використовуючи дані фінансового обліку. При цьому, поряд із використанням облікових методів і процедур, застосовують технології планування, контролю та прийняття рішень, ефективність яких підсилюється їх взаємозв'язком [7].

Не існує єдиного та усталеного трактування дефініції “управлінський облік” (табл. 1), натомість існуючі підходи розкривають його функції та завдання.

З плином часу й ускладненням умов господарювання питання управлінського обліку у наукових дослідженнях і практичній діяльності стають все актуальнішими, а межі завдань розширюються з урахуванням запитів і потреб управління, одним із яких є забезпечення фінансової безпеки в нестабільному ринковому просторі.

Таблиця 1

Трактування дефініції “управлінський облік”*

Дослідник	Трактування
Р. Ентони, Дж. Рис	“...це процес у рамках організації, що забезпечує управлінський апарат організації інформацією, яку використовують для планування, особистого управління і контролю за діяльністю організації. Цей процес охоплює виявлення, вимірювання, збирання, аналіз, підготовку, інтерпретацію, передачу і приймання інформації, необхідної управлінському апарату для виконання його функцій” [13, с. 269]
Е. А. Аткинсон, Р. Д. Банкер, Р. С. Каплан, М. С. Янг	“...процес безперервного удосконалення планування, проектування, виміру і функціонування системи фінансової та не фінансової інформації, що скеровує діяльність менеджерів, мотивує поведінку, підтримує і створює культурні цінності, необхідні для досягнення стратегічних, тактичних і операційних цілей організації” [12, с. 25]
М. С. Пушкар	“...у міру зростання потреби в ефективному управлінні підприємством облік виробничих витрат і калькулювання собівартості продукції (виробничий облік) трансформується в управлінський облік”, “...обліком ця економічна система називається за традицією, оскільки вона містить у собі дії, що виходять за рамки власного обліку” [9, с. 2]
С. Ф. Голов	“...це процес виявлення, зміни, накопичення, аналізу, підготовки, інтерпретації та передачі інформації, що використовується управлінською ланкою для планування, оцінки і контролю всередині організації і для забезпечення відповідного підзвітного використання ресурсів” [4, с. 17]
П. Й. Атамас	“...це процес виявлення, вимірювання, збирання, нагромадження, аналізу, підготовки, інтерпретації та передачі облікової інформації, яка використовується управлінським персоналом всередині підприємства при прийнятті управлінських рішень та для забезпечення ефективного використання ресурсів”[1, с. 5].

Так, безпекоорієнтований підхід у визначенні та розумінні управлінського обліку присутній у працях О. Атамаса, який стверджує, що “управлінський облік як складова інформаційної системи підприємства – це процес виявлення, вимірювання, накопичення, аналізу, інтерпретації та передачі інформації, що використовується управлінською ланкою для своїх потреб, тобто планування, оцінки, контролю та ухвалення управлінських рішень, у тому числі для своєчасного виявлення внутрішніх і зовнішніх загроз підприємству” [1, с. 17].

Цілком правомірним є трактування Ч. Хорнгрена та Дж. Фостера, які стверджують, що система управлінського обліку “... існує для внутрішніх потреб, вимірюючи та обробляючи фінансову та іншу інформацію, яка допомагає менеджерам досягти цілей організації” [14]. Оскільки в мінливих умовах актуальною є цільова спрямованість на досягнення фінансової безпеки, то його завдання є беззаперечними у досягненні фінансової стабільності та стійкості.

Дотримуючись такого підходу щодо інформаційного забезпечення управлінської діяльності, роль управлінського обліку можна розглядати як з'єднуючу ланку між обліковим процесом та системою управління фінансовою безпекою підприємства. Предметом його застосування є виробнича діяльність підприємства загалом та окремих структурних підрозділів зокрема; об'єктами – витрати та результати діяльності підприємства та центрів відповідальності, трансфертне ціноутворення, бюджетування та внутрішня звітність. Таке поєднання уможливорює аналіз рівня витрат та виявлення їхнього відхилення від норм з впливом на ефективність діяльності, що забезпечує конкурентоспроможність підприємства та його фінансову безпеку.

Інформація управлінського обліку є складовою управлінської діяльності, що

інтегрує облікові й аналітичні технології в спільний процес здійснення оперативного мікроаналізу, забезпечує його безперервність і використання результатів задля генерування рекомендацій для прийняття управлінських рішень.

Існує думка щодо взаємозамінності термінів “облік витрат” і “управлінський облік” [18]. “Для управлінського обліку, – стверджує А. Апчерч, – ведення рахунків є настільки важливим, що нерідко його називають особливим терміном – облік витрат (cost accounting), який згідно з офіційною термінологією СІМА визначається як: “...складання бюджетів (кошторисів), розрахунок нормативних і фактичних витрат за окремими операціями, процесами, видами діяльності чи продукції” [11].

Однак, незважаючи на значну кількість спільних характеристик, не варто ототожнювати облік витрат та управлінський облік, адже між ними є суттєва відмінність. Облік витрат – це фіксація, зберігання й опрацювання даних про витрати, а в деяких випадках і про доходи виробництва. Позаяк управлінський облік, окрім обліку витрат, охоплює планові й контрольні функції, а його об'єктом може бути виробничий процес та облік господарських засобів [9].

Оскільки центральне значення в досліджуваному обліку має поведінка витрат, які мають особливості у кожній діяльності, то впровадження в практичну діяльність методів і моделей управлінського обліку може здійснюватися за індивідуальним підходом із врахуванням галузевої специфіки господарювання. Цю тезу підтримують і розвивають науковці, які досліджують впровадження управлінського обліку на різногалузевих підприємствах організаційно-правових формах господарювання [5; 8].

Інформація управлінського обліку об'єднує облікові й аналітичні операції в один процес виконання оперативного мі-

кроаналізу, забезпечує його безперервність і використання результатів для генерування рекомендацій щодо ухвалення управлінських рішень.

Управлінський облік як складова інформаційного забезпечення системи управління фінансовою безпекою продукує розуміння про:

- результати діяльності для потреб управління;
- результати за окремими напрямками діяльності (сегментами або видами діяльності, групами товарів та іншими аспектами, залежно від специфіки бізнесу);
- результати діяльності окремих структурних підрозділів: відділів, управлінь, виробничих підрозділів й окремих юридичних осіб;
- витрати шляхом їх фіксації в первинних документах, обліку за видами, місцями виникнення і центрами відповідальності;
- доходи підприємства та тенденцію їх змін;
- бюджет окремих центрів витрат й загалом з можливістю його планування та контролю за виконанням;
- оперативний облік розрахунків з окремими контрагентами, взаєморозрахунків між власними юридичними особами.

Для виконання перелічених вище завдань і забезпечення фінансової безпеки застосовують методи, процедури й технології управлінського обліку.

Інтеграція продуктивної системи управлінського обліку в загальну систему управлінського процесу необхідна для досягнення мети та завдань забезпечення фінансової безпеки. Йдеться, передусім, про імплементацію технологій управлінського обліку в процес визначення й забезпечення ефективного і безпечного рівня функціонування в ринкових умовах господарювання.

Пріоритетним індикатором фінансової безпеки є фінансовий стан підприємства, який визначається комплексом показників. Одним із них є фінансова стійкість. Ззна-

чимо, що фінансова стійкість – “це певний стан рахунків підприємства, що гарантує його постійну платоспроможність підприємства, інвестиційну привабливість і здатність суб'єкта господарювання функціонувати та розвиватися, зберігати рівновагу своїх пасивів і активів у внутрішньому й зовнішньому середовищах, які постійно змінюються” [19].

Ефективне управління фінансовою стійкістю на засадах комплексності та системності зумовлює досягнення позитивних фінансових результатів, можливість вчасної виплати боргів та інвестиційну привабливість. Тому важливими є управлінський облік та аналіз робочого капіталу – грошових коштів і розрахунків, запасів, дебіторської й кредиторської заборгованості, коротко- та довгострокових кредитів банків, а також обґрунтована доцільність управлінського обліку й аналізу ефективності використання необоротних активів суб'єктів господарювання, ресурсного та людського потенціалу, інтелектуальної власності. Для вивчення цих питань в контексті фінансової безпеки підприємства використовують розрахункові аналітичні методи: визначення абсолютних і відносних величин (індексів), порівняння, чинниковий та маржинальний аналіз, а також графічні методи: графіки беззбитковості, “обсяг-прибуток”, метод маржинального доходу. Результати обчислення з використанням цих методичних прийомів надають управлінцям інформацію для ухвалення рішень, що стосуються розробки концепції безпеки підприємства, яка є системою поглядів щодо постановки й окреслення шляхів вирішення виявлених та можливих загроз.

Крім того, забезпечення фінансової стійкості потребує певного резерву, запасу. Запас фінансової стійкості (Stock of Financial Stability) “характеризує рівень захищеності основної діяльності, що є в підприємства на даний момент і яким можна скористатися на випадок форс-мажорних

обставин, визначає захищеність кредиторів та постачальників від можливої несплати коштів за розрахунками” [19]. Визначальними характеристиками вищезазначеного показника є: зона безпеки, поріг рентабельності; показники фінансового, операційного та операційно-фінансового левериджу.

Слід зауважити, що інформаційною базою для дослідження індикаторів фінансової стійкості слугують інструментарій та прийоми управлінського обліку. Зупинимося на деяких з них. Зокрема, методичним прийомом управлінського обліку, що частково ідентифікує фінансову безпеку та ризик її втрати, є аналіз взаємозв'язків “витрати – обсяг – прибуток”. Його застосування дає змогу визначити поріг рентабельності, критерієм якого є точка беззбитковості (критичний обсяг реалізації).

Важливість використання управлінського методологічного прийому “витрати – обсяг – прибуток” в діагностиці фінансової безпеки обґрунтовується завданням, яке він виконує, – досліджує зміни, що відбуваються з операційним прибутком підприємства під впливом певних параметрів його діяльності. Також для ухвалення управлінських рішень він генерує інформацію про:

- обсяг реалізованої продукції для отримання запланованої величини прибутку;
- обсяг діяльності для покриття всіх витрат та отримання запланованої суми прибутку за встановленої ціни реалізації;
- необхідне співвідношення постійних і змінних витрат;
- вплив на фінансові результати показника виробничого левериджу;
- мінімальну ціну на продукцію (товари, послуги), що необхідна для беззбиткової діяльності;
- зниження ціни реалізації продукції при зміні зовнішніх факторів її формування, щоб забезпечити необхідний рівень прибутковості;

– величину витрат, які за наявного обсягу реалізації попереджають потрапляння підприємства в зону збитків [1].

Застосовуючи методичний прийом “витрати – обсяг – прибуток”, можна обчислити зону безпеки (Safety Area), яка показує величину імовірного зменшення обсягу продаж без ризику отримати збитки. Ідентифікація безпекової зони здійснюється визначенням абсолютного показника запасу міцності та однойменного коефіцієнту, який є відносною характеристикою. “Запас міцності (ЗМ) (Safety Ratio) показує величину, на яку фактичний або запланований обсяг реалізації перевищує поріг рентабельності” [20]. Показник визначають за наступним алгоритмом (табл. 2).

Коефіцієнт запасу міцності (Кзм) (Factor of Safety Ratio) показує ризик нерентабельної фінансово-господарської діяльності підприємства (або обернену відповідність). Тобто більше значення коефіцієнту запасу міцності характеризує вищий рівень фінансової стійкості підприємства та менший ризик отримання збитку. Поєднання таких характеристик дає змогу всебічно аналізувати поведінку витрат та визначати їх відповідність визначеним нормам в площині забезпечення конкурентоспроможності підприємства та його фінансової безпеки.

В площині забезпечення фінансової безпеки підприємств важливим є ухвалення комплексу управлінських рішень оперативного характеру, склад яких визначається методикою аналізу альтернативних варіантів та вибору з-поміж них найефективнішого. Серед них виокремлюють такі:

- прийняття чи відмова від спеціального замовлення (реалізація додаткового випуску продукції за зниженою чи навіть нижчою від собівартості ціною), за наявності вільних ресурсного потенціалу та виробничих потужностей;

Алгоритм визначення запасу міцності*

№	Показник	Алгоритм розрахунку	Складові, умовні позначення
1	Запас міцності, ZM_1	$ZM_1 = TR - TRб$	– виручка (чистий дохід) (Ф. 2 р. 2000); TRб – точка беззбитковості в грошовому вимірі; Q – обсяг реалізації; Qб – точка беззбитковості в натуральних одиницях; P – ціна продукції; AVC – середні змінні витрати. FC – постійні витрати
2	Запас міцності, ZM_2	$ZM_2 = Q - Qб$	
3	Точка беззбитковості в грошовому вимірі, $TRб$	$TRб = \frac{FC}{(P - AVC)/P}$	
4	Точка беззбитковості в натуральних одиницях, $Qб$	$Qб = \frac{FC}{(P - AVC)}$	
5	Коефіцієнт запасу міцності, $K_{ЗМ1}$	$K_{ЗМ1} = \frac{(TR - TRб)}{TRб}$	
6	Коефіцієнт запасу міцності, $K_{ЗМ2}$	$K_{ЗМ2} = \frac{(Q - Qб)}{Qб}$	

*Складено на основі [20; 21].

- визначення переваги виробництва чи закупівлі комплектуючих для випуску продукції або передачі частини своїх виробничих чи організаційних процесів для виконання іншим підприємствам на умовах аутсорсингу;
- обчислення оптимальних рівнів замовлень, закупівель сировини з метою економії витрат на закупівлю та зберігання виробничих запасів;
- рішення про доцільність скорочення або ліквідації збиткового сегмента діяльності за наявності вільних (незадіяних) виробничих потужностей;
- рішення про доцільність впровадження нової технології (автоматизації, модернізації виробництва) при обмежених обсягах діяльності;
- рішення про оптимальне використання ресурсів в умовах їх дефіциту (обмежень на використання) тощо [1].

Значну й дієву допомогу управлінському персоналу для визначення доцільності й економічної ефективності капітальних інвестицій можуть надати методи управлінського обліку, які дієві для обчислення необхідності та ефективності капітальних

вкладень. Застосування аналізу інвестиційних проектів уможливорює розрахунок наступних показників: “приведена (дисконтована, теперішня) вартість майбутніх грошових надходжень та визначення доцільної ставки дисконту, внутрішня норма рентабельності, дисконтований період окупності капітальних інвестицій, раціонавання капіталу на підставі порівняння індексів прибутковості декількох прибуткових інвестиційних проектів тощо” [18].

Вищезазначені методи впливають на кінцеві фінансові результати, фінансовий стан та, відповідно, на фінансову безпеку, що обґрунтовує важливість і необхідність інформації управлінського обліку та її аналітичного опрацювання.

Висновки. Підсумовуючи вищезазначене, можна констатувати, що інформаційною складовою управління фінансовою безпекою є управлінський облік, який продукує дані операційного, тактичного і стратегічного характеру. Застосування аналітичних прийомів розширить обсяг інформаційних ресурсів про рівень фінансової безпеки з необхідним рівнем її деталізації. Використання методів і технологій управ-

лінського обліку дає можливість генерувати достовірну інформацію для ухвалення обґрунтованих, своєчасних управлінських рішень, які можуть вчасно враховувати зміни внутрішнього середовища та загрози й ризики зовнішнього середовища.

Розглядаючи методи й технології управлінського обліку, слід значну увагу приділити інтеграції високих інформаційних технологій, які визначають управління бізнес-процесами, кардинально змінюючи засадничі основи організації та функціонування бізнесу з вектором на його фінансову безпеку, що стане предметом подальших наукових розвідок.

Список використаних джерел

1. Атамас П. Й. *Управлінський облік* : навч. посібник. 2-ге вид. Київ : ЦНЛ, 2009. 440 с.
2. Бондар М. І., Єршова Н. Ю. *Стратегічний управлінський облік ризиків: теоретичні та практичні аспекти*. Фінанси України. 2019. № 2. С. 69–81. URL : http://nbuv.gov.ua/UJRN/Fu_2019_2_7.
3. Варналій З. С., Мехед А. М. *Використання теорії нечітких множин для оцінки рівня фінансової безпеки підприємства*. Інтернаука. 2019. № 2. С. 81–87.
4. Голов С. Ф. *Управлінський облік* : підручник. 6-те вид. Київ : Лібра, 2018. 524 с.
5. Костякова А.А. *Управлінський облік як джерело інформаційного забезпечення системи управління*. 2017. URL : <http://molodyvcheny.in.ua/files/journal/2017/1/190.pdf>.
6. Матюха М. М. *Управлінський облік як елемент управління інформаційними ресурсами підприємства*. Причорноморські економічні студії, 2018. Вип. 26-2. С. 151–155.
7. Фоміна О. В., Мошковська О. А., Августова О. О. *Управлінський облік*. Київ : КНТЕУ, 2021. 228 с.
8. Лоскоріх Г. Л. *Особливості організації управлінського обліку на ІТ-підприємствах*. Проблеми теорії та методології бухгалтерського обліку, контролю і аналізу. 2021. Вип. 1(48). С. 20–25.
9. Пушкар М. С., Нападовська Л. В., Крупка Я. Д. *Сучасні проблеми розвитку системи обліку в Україні* : монографія за ред. М. С. Пушкаря. Тернопіль : Економічна думка, 2010. 268 с.
10. Фоміна О.В. *Управлінський облік у торгівлі* : монографія. Київ : КНТЕУ. 2016.
11. Апчерч А. *Управленческий учет: принципы и практика* / пер. с англ. под ред. Я. В. Соколова, И.А. Смирновой. Москва : Финансы и статистика, 2002. 952 с.
12. Аткинсон Э. А., Банкер Р. Д., Каплан Р. С., Янг М. С. *Управленческий учет* / пер. с англ. Москва : Издательский дом Вильямс, 2005. 878 с.
13. Энтони Р., Рис Дж. *Учёт: ситуации и примеры* / пер. с англ. Москва : Финансы и статистика, 1993. 450 с.
14. Хорнгрен Ч., Фостер Дж., Датар Ш. *Управленческий учет*. 10-е изд., пер. с англ. СПб : Питер, 2005. 1008 с.
15. Бланк И. А. *Управление финансовой безопасностью предприятия*. Киев : Ника-Центр, Эльга, 2004. 784 с.
16. *Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні*. Закон України. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-14#Text>.
17. *Для чого нам управлінський облік*. 2021 р. URL : <https://spar.ua/blogs/dlya-chogo-nam-upravliinskiy-oblik>.
18. Атамас О. П. *Роль управлінського обліку в обліково-аналітичному забезпеченні діяльності фахівців з управління фінансово-економічною безпекою*. Науковий огляд. № 10 (31). 2016. URL : <https://naukajournal.org/index.php/naukajournal/article/view/1004>.
19. Жукевич С., Рожелюк В. *Фінансова стійкість підприємства в контексті сталого розвитку України*. Світ фінансів. 2018. № 4. С. 75–85
20. Жук Н. *Управлінський облік як інформаційна складова системи фінансово-економічної безпеки підприємства/ Концептуальні основи*

розвитку системи бухгалтерського і управлінського обліку та звітності : монографія. Тернопіль .: Економічна думка, 2019.

References

1. Atamas, P. I. (2009). *Upravlinskyi oblik [Management accounting]*. Kyiv: Tsentr navchalnoi literatury [in Ukrainian].
2. Bondar, M. I., Yershova, N. Iu. (2019). *Stratehichni upravlinskyi oblik ryzykiv: teoretychni ta praktychni aspekty [Strategic management accounting of risks: theoretical and practical aspects]*. *Finansy Ukrainy – Finances of Ukraine*, 2, 69–81. Available at: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Fu_2019_2_7.
3. Varnalii, Z. S., Mekhed, A. M. (2019). *Vykozystannia teorii nechitkykh mnozhyn dla otsinky rivnia finansovoi bezpeky pidpriemstva [Using the theory of fuzzy sets to assess the level of financial security of the enterprise]*. *Internauka*, 2, 81–87 [in Ukrainian].
4. Holov, S. F. (2018). *Upravlinskyi oblik [Management accounting]*. Kyiv: Libra [in Ukrainian].
5. Kostiakova, A. A. (2017). *Upravlinskyi oblik yak dzherelo informatsiinoho zabezpechennia systemy upravlinnia [Management accounting as a source of information support of the management system]*. Available at: <http://molodyvcheny.in.ua/files/journal/2017/1/190.pdf>.
6. Matiukha, M. M. (2018). *Upravlinskyi oblik yak element upravlinnia informatsiinymy resursamy pidpriemstva [Management accounting as an element of management of the company's information resources]*. *Prychornomorski ekonomichni studii – Black Sea Economic Studies*, 26–2, 151–155 [in Ukrainian].
7. Fomina, O. V., Moshkovska, O. A., Avhus-tova, O. O. (2021). *Upravlinskyi oblik [Management accounting]*. Kyiv: KNTEU [in Ukrainian].
8. Loskorikh, H. L. (2021). *Osoblyvosti orhanizatsii upravlinskoho obliku na IT-pidpriemstvakh [Peculiarities of the organization of management accounting at IT enterprises]*. *Problemy teorii ta metodologii bukhhalterskoho obliku, kontroliu i analizu – Problems of the Theory and Methodology of Accounting, Control and Analysis*, 1(48), 20–25 [in Ukrainian].
9. Pushkar, M. S. (Ed.), Napadovska, L. V., Krupka, Ya. D. (2010). *Suchasni problemy rozvytku systemy obliku v Ukraini [Modern problems of the development of the accounting system in Ukraine]*. Ternopil: Ekonomichna dumka [in Ukrainian].
10. Fomina, O. V. (2016). *Upravlinskyi oblik u torhivli [Management accounting in trade]*. Kyiv: KNTEU [in Ukrainian].
11. Apcherch, A. (2002). *Upravlencheskiy uchet: printsipy i praktika [Management accounting: principles and practice]*. (Trans. Ya.V. Sokolov, Y.A. Smyrnova). Moscow: *Finansyi i statistika [in Russian]*.
12. Atkinson, E. A., Banker, R. D., Kaplan, R. S., Yanh, M. S. (2005). *Upravlencheskiy uchet [Management accounting]*. (Trans.). Moscow : *Public House Willams [in Russian]*.
13. Entoni, R., Ris, Dzh (1993). *Uchet: situatsii i primery [Accounting: situations and examples]*. (Trans.). Moscow : *Finansyi statistika [in Russian]*.
14. Khomhren, Ch., Foster Dzh., Datar, Sh. (2005). *Upravlencheskiy uchet [Administrative accounting]*. (10 th. ed.). (Trans.). SPb: *Piter [in Russian]*.
15. Blank, Y. A. (2004). *Upravlenie finansovoy bezopasnostiu predpriyatiya. [Management of financial security of the enterprise]*. Kuev: *Nika-Tsentr [in Russian]*.
16. *Pro bukhhalterskiy oblik ta finansovu zvitnist v Ukraini. Zakon Ukrainy [On Accounting and Financial Reporting in Ukraine. Law of Ukraine]*. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-14#Text>.
17. *Dlia choho nam upravlinskyi oblik. 2021. [Why do we need management accounting]*. Available at: <https://spar.ua/blogs/dlya-chogo-nam-upravlinskyi-oblik>.
18. Atamas, O. P. (2016). *Rol upravlinskoho obliku v oblikovo-analitychnomu zabezpechenni diialnosti fakhivtsiv z upravlinnia finansovo-ekonomichnoiu bezpekoiu [The role of management accounting in the accounting and analytical support of the activities of specialists in the management of*

financial and economic security]. *Naukovyi ohliad – Scientific Review*, 10 (31). Available at: <https://naukajournal.org/index.php/naukajournal/article/view/1004>.

19. Zhukevych, S., Rozheliuk, V. (2018). *Finansova stiiikist pidpriemstva v konteksti staloho rozvytku Ukrainy [Financial sustainability of the enterprise in the context of sustainable development of Ukraine]*. *Svit finansiv – World of Finance*, 8, 75–85 [in Ukrainian].

20. Zhuk, N. (2019). *Upravlinskyi oblik yak informatsiina skladova systemy finansovo-ekonomichnoi bezpeky pidpriemstva [Management accounting as an information component of the financial and economic security system of the enterprise]*. *Kontseptualni osnovy rozvytku systemy bukhhalterskoho i upravlinskoho obliku ta zvitnosti: Ternopil: Ekonomichna dumka [in Ukrainian]*.